

Valtiovarainministeriö

Viite: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueesta annetun lain sekä eräiden muiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, 17.10.2023, VN/23885/2023

Lausunto

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Kainuun hyvinvointialueelta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueesta annetun lain sekä eräiden muiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueesta annetun lain sekä eräiden muiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi hyvinvointialueesta annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia, pelastustoimen järjestämislakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia. Hyvinvointialueiden ja valtion välisiä neuvottelukuntia ja neuvotteluita sekä valtioneuvoston asettamia valtakunnallisia strategisia tavoitteita koskevat säännökset yhtenäistettäisiin ja sääntely siirrettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista ja pelastustoimen järjestämislaista hyvinvointialueesta annettuun lakiin. Hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättäisiin täsmennetyt säännökset valtiovarainministeriön tehtävistä hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Laki hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta**11 § Hyvinvointialueiden seuranta, ohjaus ja laillisuusvalvonta****Ehdotuksen keskeinen sisältö:**

Kuten nykyisinkin, valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön valmistelussa. Valtiovarainministeriö on jo voimassa olevankin lain perusteella vastannut hyvinvointialueiden talouden yleisestä ohjauksesta sekä sovittanut yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta. Nämä tehtävät todettaisiin pykälässä eikä ainoastaan säännösten perusteluissa. Uusi 2 momentti sisältäisi viittauksen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin sekä pelastustoimen järjestämisestä annettuun lakiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 21 §:n mukaan Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vastaa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveystieteiden politiikasta, sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa. Pelastustoimen järjestämislain 7 §:n mukaan sisäministeriön tehtävänä on huolehtia pelastustoimen yleisestä valtakunnallisesta ohjauksesta,

strategisesta suunnittelusta ja kehittämisestä sekä normi- ja informaatio-ohjauksesta sen mukaan kuin pelastustoimen järjestämislaissa tai muussa laissa säädetään. Hyvinvointialueiden tehtävänä on vastata pelastustoimen järjestämisestä ja pelastustoimen palvelujen tuottamisesta niin, että ne turvaavat perusoikeuksien toteutumisen ja valtakunnallisen järjestelmän toimivuuden. Sisäministeriön johtamistehtävistä säädetään tarkemmin pelastuslaissa. Hyvinvointialueen pelastustoimen valvonnasta säädetään pelastustoimen järjestämislain 17 §:ssä. Pykälän 3 momentissa nostettaisiin esille valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet ja todettaisiin valtioneuvostossa tehtävän hyvinvointialueiden lähtökohdaksi, että valtioneuvostossa tehtävän hyvinvointialueiden ohjauksen tulisi olla yhteensopivaa kyseisten tavoitteiden kanssa.

Kainuun hyvinvointialueen lausunto:

Kainuun hyvinvointialue kannattaa ehdotusta hyvinvointialueiden seurantaan, ohjausta ja valvontaa koskevilta osin. Ehdotuksen mukaisen muutoksen myötä valtiovarainministeriön rooli ja tehtävä hyvinvointialueiden ohjauksessa yhteensovittaisi ja selkeyttäisi hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden ohjausta kokonaisuutena. Koska valtiovarainministeriön näkökulma ohjauksessa painottuu kuitenkin taloudellisiin näkökulmiin, tulisi erityistä huomiota kiinnittää velvoitteiden ja rahoituksen tasapainon huomioimiseen ohjauksen ja valvonnan osalta.

12 a § Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet

Ehdotuksen keskeinen sisältö:

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista. Nykyisten erillisten tavoitteiden sijasta valtioneuvosto vahvistaisi vähintään joka neljäs vuosi yhtenäiset hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet. Valtakunnalliset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen strategista ohjausta. Tavoitteita valmisteltaisiin edelleen sosiaali- ja terveysministeriössä sekä sisäministeriössä, mutta valtiovarainministeriö sovittaisi valmistelua yhteen ja vastaisi tavoitteiden esittelystä valtioneuvostolle.

Pykälän 1 momentissa todettaisiin lisäksi voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa tulisi ottaa huomioon 12 §:ssä tarkoitetut talous- ja finanssipoliittiset tavoitteet. Strategisten tavoitteiden kautta valtioneuvosto voi nostaa esiin erilaisia hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimintaan liittyviä tavoitteita ja valtakunnallisesti merkittäviä palvelujen uudistus- ja kehittämistarpeita sekä linjata esimerkiksi palveluja koskevan lainsäädännön ja pelastustoimen suorituskyvyn kehittämisen suuntaviivoja. Tarkoituksena on, että tavoitteet ohjaisivat hyvinvointialueellista kehittämistyötä sekä esimerkiksi pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelua. Valtakunnalliset strategiset tavoitteet ohjaisivat osaltaan myös hyvinvointialueiden kanssa käytäviä neuvotteluja ja määrittäisivät

muuta hyvinvointialueiden valtakunnallista ohjausta. Strategisten tavoitteiden valmistelussa kuultaisiin hyvinvointialueita ja muita ministeriöitä sekä tarvittaessa eri viranomaisia ja järjestöjä tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden muodostamiseksi.

Tavoitteiden tulisi perustua pelastustoimen järjestämislain 15 §:ssä tarkoitettuun sisäministeriön vuosittaiseen selvitykseen sekä sote-järjestämislain 31 §:ssä tarkoitettuun sosiaali- ja terveysministeriön vuosittaiseen selvitykseen. Valtakunnallisissa tavoitteissa olisi otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet, jotka on vahvistettu hallitusohjelmassa, julkisen talouden suunnitelmassa ja valtion talousarviossa. Julkisen talouden suunnitelma ohjaa osaltaan ministeriöitä niiden valmistellessa hyvinvointialueita koskevaa lainsäädäntöä ja ohjausta. Julkisen talouden suunnitelmassa arvioidaan hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä hyvinvointialueiden tehtävien hoitamiseen, hyvinvointialueiden tehtäviä ja velvoitteita koskevaa lainsäädäntöä sekä hyvinvointialueiden taloutta, mukaan lukien tuottavuutta ja kustannuskehitystä. Näiden kautta valtakunnalliset tavoitteet kytkeytyvät merkittävällä tavalla laajemminkin julkisen talouden suunnitteluun.

Valtakunnallisten tavoitteiden yhdistämisellä järjestämislaeista hyvinvointialuelakiin ei ole tarkoitus muuttaa tavoitteiden määrittelyyn liittyvää tulkintaa. Näin ollen, vaikka järjestämislakien valtakunnallisia tavoitteita koskevat säännökset tulevat kumotuksi, yksittäisten tavoitteiden perusteluita siten kuin ne ovat hallituksen esityksessä HE 241/2020 vp esitetty voidaan edelleen soveltuvin osin hyödyntää valtakunnallisten tavoitteiden valmistelussa. Tavoitteissa tulisi määritellä 2 momentin 1 kohdan mukaan tavoitteet palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen, vaikuttavuuden, palvelujen yhteensovittamisen ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Momentin 1 kohdan mukaan valtioneuvoston vahvistamiin valtakunnallisiin strategisiin tavoitteisiin sisältyisivät sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen yhdenvertaisen toteutumisen ja vaikuttavuuden tarkemmat tavoitteet. Tavoitteet voisivat koskea esimerkiksi perustason ja erityistason palvelujen keskinäistä painotusta, palvelujen alueellista sijoittumista tai esimerkiksi yhdenvertaisuuden tai yhteensovittamisen tarkempia tavoitteita sellaisten väestöryhmien kohdalla, joiden sosiaali- ja terveydenhuollossa tiedetään olevan erityisen paljon ongelmia. Yhdenvertaisuus pelastustoimessa edellyttää, että riskeiltään samankaltaisille alueille tuotettaisiin saman tasoisia ja valtakunnallisesti yhdenmukaisia palveluita. Vaikuttavuudella tarkasteltaisiin pelastustoimen ulkoista tehokkuutta. Edellä mainittujen lisäksi voitaisiin asettaa tavoitteita kielellisten oikeuksien turvaamiselle ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan tulisi määritellä tavoitteet tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle. Tuottavuuden kasvattaminen on välttämätöntä julkisista varoista rahoitetun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen turvaamiseksi. Resurssien on riitettävä perusoikeuksista ja muista lakisääteisistä velvoitteista huolehtimiseen sekä pelastustoimen riskejä vastaavan palvelutason turvaamiseksi myös tulevaisuudessa. Tuottavuuden ja

kustannusvaikuttavuuden lisääminen edellyttää, että toiminnan tehokkuutta ja sen muutoksia pystytään luotettavasti mittaamaan. Usein organisaatioiden sisäistä tehokkuutta tarkastellaan taloudellisuuden ja tuottavuuden avulla ja ulkoista tehokkuutta vaikuttavuudella. Julkisesti rahoitetun pelastustoimen ja toiminnasta aikaansaatuisten vaikutusten ja kustannusten suhdetta on tärkeää tarkastella hyvinvointialueiden toiminnassa. Erityisesti julkisella sektorilla kyseessä on monimutkainen prosessi, jossa täysin luotettavaa ja yksiselitteistä keinoa mitata tuottavuutta ei vielä ole. Käynnissä on kuitenkin valmistelutyö toimintaa, kustannuksia ja resursseja kuvaavien tietojen perusteella muodostettavien mittareiden ja indikaattoreiden käyttöönottamiseksi. Tätä kertynyttä tietoa käytettäisiin sekä valtakunnallisten strategisten tavoitteiden asettamisessa että niiden saavuttamista arvioitaessa. Momentin 3 kohdan mukaan valtioneuvosto vahvistaisi valtakunnalliset tavoitteet tiedonhallinnan kehittämiseksi ja digitalisaatiolle. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta digitalisaation ja tiedonhallinnan kehittämisessä on huomioitava yksittäistä hyvinvointialuetta koskevien tarpeiden lisäksi yhteistyöaluetasoinen ja kansallinen kokonaisuus. Ilman aluerajat ylittävien näkökulmien huomioimista toteutetut tiedonhallinnan ratkaisut voivat muodostua kokonaistaloudellisesti epäedullisiksi tai luoda esiteitä hyvinvointialueiden väliselle tai yhteistyötasoiselle yhteistyölle. Erityisesti ne voivat haitata ja estää yhteistyöaluetasoinen toiminnan ja palvelujen kehittämistä. Valtakunnallisten tavoitteiden avulla hyvinvointialueita ohjataan huomioimaan aluerajat ylittävät näkökohdat palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa sekä välttämään päällekkäisiä ICT-investointeja. Yhtäältä ohjaus voi kohdistua tiedonhallinnan yleiseen kehittämiseen siten, että se tukee yhteistyöaluetasoinen yhteistyön kehittämistä sekä nykyisessä laajuudessa että ennakoitavien tulevia tarpeita. Toisaalta hyvinvointialueita voidaan myös ohjata hankkimaan erityisen laaja-alaisia tietojärjestelmiä yhteistyöaluetasolla silloin kun se edistää YTA-alueen tasolla tuotettavia palveluita ja toimintoja muita valtakunnallisia tavoitteita tai kun sen arvioidaan olevan kokonaistaloudellisesti edullista. Lisäksi alueita voidaan ohjata käyttämään sellaisia ratkaisuja, jotka ovat jo kansallisesti saatavilla tai yhteistyöaluetasoisesti toteutettu.

Pelastustoimen tiedonhallintaa kehitettäisiin kansallisesti keskitettynä ja valtakunnallisesti yhtenäisillä tietojärjestelmähankkeilla. Pelastustoimen tiedonkäsittely, tietosuoja ja tietoturvallisuuden tulee täyttää turvallisuusviranomaisen vaatimukset kaikissa tilanteissa. Tavoitteena olisi tiedonhallinnan perustuminen kansallisesti sovittuihin tietomalleihin sekä ICT-arkkitehtuuriin. Kansallisesti yhtenäisten, kustannustehokkaiden digitaalisten ratkaisujen avulla olisi mahdollista parantaa palvelujen tavoitavuutta, saatavuutta ja kustannusvaikuttavuutta. Tavoitteena olisi kehittää käyttäjälähtöisiä sekä tuottavuutta ja tuloksellisuutta parantavia digitaalisia palveluja ja toimintatapoja pelastustoimessa. Momentin 4 kohdan mukaan tulisi määritellä tavoitteet hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi sekä hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden väliselle, näitä asiakokonaisuuksia koskevalle yhteistyölle. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen olisi tärkeä osa hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa, ja niiden olisi lain 7 §:n mukaan toimittava tässä tehtävässä yhteistyössä alueen

kuntien ja muiden hyvinvointialueella toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Turvallisuuden edistäminen edellyttää hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyötä esimerkiksi kuntien valmiussuunnittelun tukemisessa, kaavoituksessa ja rakentamisessa sekä kuntien vastuulla olevan toiminnan tilannekuvan tuottamisessa. Turvallisuuden edistämisen näkökulmasta sopimuspalokuntajärjestelmän toiminnan varmistaminen on pelastustoimen palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmasta elintärkeää. Tämä tarkoittaa esimerkiksi säännöllisten ja systemaattisten yhteistyörakenteiden luomista hyvinvointialueiden ja sopimuspalokuntien välille sekä yhteisistä kehittämistavoitteista sopimista.

Momentin 5 kohdan mukaan olisi asetettava tavoitteet yleisille linjauksille hyvinvointialueiden laajakantoisista investoinneista. Tärkeitä investointeja olisivat esimerkiksi toimitila-, kiinteistö-, laite-, kalusto- sekä tieto- ja viestintätekniikkainvestoinnit. Tavoitteena olisi kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen perustana olevaa infrastruktuuria koko maan tasolla tavalla, joka ottaa huomioon sekä valtakunnalliset että alueelliset näkökulmat. Momentin 6 kohdan mukaan valtioneuvoston vahvistamiin strategiaan tavoitteisiin kuuluisivat tavoitteet alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttamiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisessa varautumisessa yksi perusasiakirja on kolmen vuoden välein laadittava Kansallinen riskiarvio. Kansallisessa riskiarviossa on pyritty huomioimaan häiriötilanteiden vaikutus yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin ja pyritty tunnistamaan riskejä, joilla on laajempaa kansallista merkitystä. Tämä tarkoittaa riskejä, joissa voimavarojen käyttöä pitää koordinoita useamman viranomaisen välillä, vähintään alueellisesti tai kansallisesti ja mahdollisesti myös muilta mailta tukea pyytäen. Pelastustoimen järjestelmä on kansallisen siviilivalmiuden osalta keskeisessä roolissa niin alueellisesti kuin kansallisesti merkittävien onnettomuusriskien hallinnassa ja kriittisen infrastruktuurin suojaamisessa sekä laajoissa ja vakavissa infrastruktuurin häiriötilanteissa, jotka vaarantavat ihmisten henkeä ja terveyttä. Pelastustoimi muodostaa valmiuden ja varautumisen osalta kansallisella tasolla yhtenä kokonaisuutena toimivan järjestelmän, jolla on oltava yhteiset kehittämisen tavoitteet. Pelastustoimen vastuulla olevat valmiuden ja varautumisen toteuttamista koskevat tavoitteet perustuisivat osaltaan hallitusohjelmaan, kansallisen tason riskiarviointeihin sekä kansallisen tason muihin valmiutta ja varautumista koskeviin strategioihin, esimerkiksi yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan. Lisäksi tavoitteet perustuisivat kansallisen tason valmiuden ja varautumisen suunnitelmiin sekä Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin ja muuhun kansainväliseen yhteistoimintaan pelastustoimen ja siviilivalmiuden alalla.

Momentin 7 kohdan mukaan valtioneuvoston vahvistamiin strategiaan tavoitteisiin kuuluisivat tavoitteet hyvinvointialueiden väliselle ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden väliselle yhteistyölle ja työnjaolle. Hyvinvointialueet, niiden kohtaamat uhat ja riskit, niiden asukkaiden tarpeet sekä hyvinvointialueiden edellytykset järjestää ja tuottaa palveluja ovat keskenään erilaisia. Sen vuoksi hyvinvointialueiden välillä tarvitaan yhteistyötä ja työjakoa palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Asetettavien tavoitteiden pohjalta kukin

yhteistyöalue voisi tarkastella toiminnan järjestämistä ja työnjakoa omalla alueellaan. Valtakunnallisissa tavoitteissa merkittävä asema voisi myös olla yhteistyöalueiden välisten yhteistyömuotojen ja työnjaon edistämisellä. Kyseisen kohdan perusteella voitaisiin asettaa tavoitteita myös valtakunnallisten ja alueellisten erityisyksiköiden toiminnalle ja yhteistyölle. Kohdan 7 mukaisesti voitaisiin asettaa tavoitteita myös pelastustoimen järjestämislain 5 §:n perusteella valtakunnallisesti tai alueellisesti koottujen palveluiden kuten tilanne- ja johtokeskusten toiminnalle. Lisäksi voitaisiin asettaa tavoitteita esimerkiksi hyvinvointialueiden yhteistyölle tietojärjestelmiin liittyvässä kehitystyössä, vakavissa infrastruktuurin häiriötilanteissa, laajojen metsäpalojen torjunnassa, vaarallisten aineiden onnettomuuksien torjuntajärjestelmissä ja pelastustoimen kansainvälisen avun antamisen tai vastaanoton resurssien järjestelyssä.

Momentin 8 kohdan mukaan valtioneuvoston vahvistamiin tavoitteisiin kuuluisivat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalle. Tavoitteet ohjaisivat hyvinvointialueellista kehittämistyötä, josta säädettäisiin sote-järjestämislain 32 §:ssä, sekä alueellista kehittämistoimintaa, josta samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden olisi sovittava sote-järjestämislain 36 §:ssä tarkoitetuissa hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa. Hyvinvointialueiden toimiala on laaja, joten voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti 3 momentissa säädettäisiin, että valtakunnalliset tavoitteet voivat koskea myös muita hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden kehittämiseksi tarpeellisia asioita. Säännöksen perusteella valtioneuvosto voisi ottaa aina tavoitteita asettaessaan huomioon kulloinkin merkittävimmät kehittämistarpeet ja -mahdollisuudet. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti valtakunnallisten tavoitteiden seurannasta ja arvioinnista.

Kainuun hyvinvointialueen lausunto:

Kainuun hyvinvointialue kannattaa ehdotusta siltä osin, kun sen koskee yhtenäisten hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden vahvistamista neljän vuoden välein valtioneuvostossa.

Hyvinvointialueiden järjestämisvastuuseen liittyviä tavoitteita on johdonmukaista ja tarkoituksenmukaista käsitellä yhtenä kokonaisuutena. Tavoitteiden asettamisessa tulisi kuitenkin ottaa aiempaa paremmin huomioon hyvinvointialueiden talouden tilanne ja rahoituksen riittävyys yhdessä sisällöllisten tavoitteiden ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.

13 § Hyvinvointialueneuvottelukunta

Ehdotuksen keskeinen sisältö:

Pykälää muutettaisiin niin, että muutoksessa huomioitaisiin neuvottelukunnan tehtävien laajentuminen ja myös neuvottelukunnan nimi muuttuisi. Sote-järjestämislain ja pelastustoimen järjestämislain säännökset erillisistä neuvottelukunnista kumottaisiin ja näiden neuvottelukuntien tehtävät siirrettäisiin hyvinvointialueneuvottelukunnalle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavalla tavalla neuvottelukunnan tarkoituksesta. Neuvottelukunnan tarkoituksena on edistää hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin neuvottelukunnan tehtävistä. Momentin 1 kohdassa korostuisi erillisten neuvottelukuntien yhdistämisen tavoite eli toiminnan ja talouden yhtenäinen tarkastelu. Momentin 1 kohdan mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi siten ennakoida, seurata ja arvioida hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä. Momentin 2 kohta säilyisi samassa muodossa kuin se on voimassa olevassa lainsäädännössä ja sen mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi käsitellä lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden toiminnan, talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia.

Momentit 3 – 5 kohdat olisivat uusia ja ne vastaisivat pääosin sisällöllisesti voimassa olevaa lainsäädäntöä sote-järjestämislaissa ja pelastustoimen järjestämislaissa. Momentin 3 kohdan mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi edistää hyvinvointialueiden tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista ja tehdä niitä koskevia ehdotuksia sekä käsitellä 12 a §:n 4 momentissa tarkoitetut ministeriöiden aloitteet ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi. Hyvinvointialueet voisivat neuvottelukunnassa vaikuttaa valtioneuvoston niille vahvistamien strategisten tavoitteiden valmisteluun ja lausua käsityksensä ministeriöiden aloitteista. Momentin 4 kohdan mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi käsitellä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita. Tällä edistettäisiin tiedonvaihtoa hyvinvointialueiden tehtävien järjestämisen näkökulmasta tarpeellisista lainsäädännön ja muista kehittämistarpeista.

Momentin 5 kohdan mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä sekä käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sisäistä työnjakoa ja yhteistyötä. Tämä neuvottelukunnan tehtävä täydentäisi sote-järjestämislain 37 §:n mukaisia yhteistyöalueiden kanssa käytäviä neuvotteluja ja vahvistaisi valtakunnallista vuorovaikutusta ja ohjausta. Hyvinvointialueet voisivat tehdä neuvottelukunnassa alueellista tai valtakunnallista yhteistyötä koskevia aloitteita. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin neuvottelukunnan asettamisesta voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Neuvottelukunta on tarkoitus asettaa aina neljäksi vuodeksi kerrallaan aluevaalikausittain. Koska ehdotettavan lakimuutoksen on tarkoitus tulla voimaan

kesken aluevaalikauden, valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää neuvottelukunnan poikkeavasta toimikaudesta siirtymäkauden aikana. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän, Helsingin kaupungin ja valtiovarainministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus. Pykälän 4 momentti olisi voimassa olevan lainsäädännön mukainen, mutta momentin sanamuotoa korjattaisiin.

Kainuun hyvinvointialueen lausunto:

Neuvottelukuntien yhdistäminen on perusteltua hyvinvointialueiden ohjauksen yhdenmukaisuuden ja tehokkuuden näkökulmasta. Kainuun hyvinvointialue kannattaa ehdotusta hyvinvointialueneuvottelukuntaa koskevien muutosten osalta.

13 a § Neuvottelu hyvinvointialueen kanssa

Ehdotuksen keskeinen sisältö:

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:ssä ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä on säädetty ministeriöiden neuvotteluista alueiden kanssa. Ehdotetussa pykälässä ministeriöiden ja hyvinvointialueiden neuvotteluja koskevat säännökset koottaisiin hyvinvointialuelakiin ja neuvottelujen tarkoitusta ja sisältöä koskevaa sääntelyä muutettaisiin. Samalla järjestämislakien neuvotteluja koskevat pykälät ehdotetaan kumottavan. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kaikkien hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan ohjauksesta vastuussa olevien ministeriöiden roolista neuvotteluosapuolina sekä neuvottelujen tarkoituksesta.

Neuvottelut käytäisiin vuosittain voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti ja valtiovarainministeriö koordinoisi neuvotteluja. Samalla neuvottelun kohdetta täsmennettäisiin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan neuvottelu koskee järjestämisvastuuseen kuuluvien tehtävien toteutumista. Sen rinnalla, toiminnan ja talouden tarkastelun yhteensovittamiseksi ja talouden ohjauksen vahvistamiseksi, neuvottelujen ehdotetaan koskevan myös hyvinvointialueen taloudenhoitoa. Voimassa olevan sääntelyn mukaan neuvottelut käydään erikseen kunkin alueen kanssa. Vastaavaa vaatimusta ei enää ehdotettaisi. Käytännössä tarkoituksena olisi joustavoittaa neuvotteluprosesseja ja mahdollistaa tilanteen mukaan tarkoituksenmukaisimman neuvottelutavan toteuttaminen. Vaihtoehtona kunkin alueen kanssa erikseen käytävälle neuvottelulle voisi olla esimerkiksi hyvinvointialueiden yhteisten neuvottelupäivien toteuttaminen tai neuvottelut yhteistyöalueittain.

Voimassa olevan sääntelyn taustalla olevaa tarkoitusta ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön edistämisestä ja siitä, että neuvottelut olisivat osa ministeriöiden ja hyvinvointialueiden jatkuvaa vuoropuhelua, jonka perusteella toimintaa voitaisiin kehittää yhteisymmärryksessä ja eri alueilta saatuja kokemuksia hyödyntäen, ei ole tarkoitus muuttaa. Neuvottelujen tarkoituksesta on nykyisin

tarkoituksesta säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 1 momentissa ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 1 momentissa. Pykälän 2 ja 3 momentteihin ehdotettujen muutosten tarkoituksena on, että neuvottelujen tavoitteet kävisivät aiempaa selvemmin säännöksistä ilmi. Neuvottelujen tarkoituksiksi säädettäisiin hyvinvointialueen toiminnan vaikuttavuuden, taloudellisuuden ja tuloksellisuuden tukeminen sekä järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus erityisesti 12 a §:ssä ehdotetut valtakunnalliset tavoitteet huomioiden.

Asiaa on tarkasteltu kattavasti hyvinvointialueiden perustamiseksi annetussa hallituksen esityksessä HE 241/2020 vp. Aiemmin neuvottelujen yhtenä tarkoituksena on ollut yhteisen tilannekuvan tarkastelu. Vaikka asiaa koskeva säännös ehdotetaan poistettavan momentista neuvottelun tarkoituksen selkeyttämiseksi, ei yhteisen tilannekuvan muodostamisesta, tarkastelusta ja arvioinnista ole tarkoitettu luopua. Se on välttämätöntä ja toteutuu osana 2 momentissa tarkoitettua järjestämisvastuun toteutumisen ja tarvittavien toimenpiteiden arviointia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 3 momentissa ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 3 momentissa säädetään verrattain yksityiskohtaisesti neuvotteluissa käsiteltävistä asiakokonaisuuksista. Tältä osin neuvottelujen sisällön ja käsiteltävien asia- ja toimenpidekokonaisuuksien sääntelytapaa ehdotetaan muutettavan. Pykälän 2 momentissa ei säädettäisi yksityiskohtaisesti ja tyhjentävästi asioista, joita neuvotteluissa voidaan käsitellä, vaan momentissa säädettäisiin ylätasoisesti siitä, että neuvotteluissa seurattaisiin ja arvioidaisiin hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista, ehdotettujen 12 a §:ssä säädettyjen hyvinvointialueen tehtäviä koskevien tavoitteiden toteutumista sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Käytännössä tämä edellyttäisi aiemmin kuvatusti yhteistä tilannekuvan tarkastelua, arviointia ja keskustelua järjestämisvastuun toteutumisesta ja siihen liittyvistä mahdollisista haasteista sekä toteuttaviksi suunnitelluista toimenpiteistä. Järjestämisvastuun toteutuminen, siihen mahdollisesti liittyvät haasteet ja suunnitellut toimenpiteet voisivat liittyä vastaaviin asioihin, joita edellä mainituissa momenteissa on yksilöity. Lisäksi neuvotteluissa tulisi arvioida kustannusten ja rahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä sekä hyvinvointialueella toteutettavia kustannusten hallintaa tukevia ja muita toimenpiteitä, joilla hyvinvointialueen tehtävien hoitaminen ja palvelujen saatavuus voidaan käytettävissä olevalla rahoituksella turvata. Käytännössä tarkoituksena olisi mahdollisimman ennakoivasti vaikuttaa alueiden riittävien palvelujen ja rahoituksen yhteensovittamisen varmistamiseen siten, ettei jouduttaisi tilanteeseen, jossa rahoituksen taso uhkasi vaarantaa riittävien palvelujen toteuttamista ja lisärahoitusmenettelyyn. Ohjausmenettelyssä toteutuvaan jatkuvaan seurantaan ja lakisääteiseen ohjausprosessiin kuuluviin raportteihin, selvityksiin ja arvioihin (kuten sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 29-31 §:n ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 13-15 §) perustuen neuvottelujen osapuolilla pitäisi olla varsin kattava kuva alueittaisista tilanteista ja edellytykset kustannusten hallinnan kannalta välttämättömien toimien arviointiin sekä vastaavaan arviointiin toimista myös esimerkiksi henkilöstön saatavuuden

turvaamiseksi. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ministeriöiden toimesta alueille annettavista toimenpidesuosituksista. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 5 momentissa ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 5 momentissa on säädetty ministeriöiden mahdollisista toimenpidesuosituksista. Sääntelyä ehdotetaan tiukennettavan sekä antamista että sisältöä koskien. Momentin mukaan ministeriöiden olisi tarvittaessa annettava hyvinvointialueelle toimenpidesuosituksia. Toimenpidesuositusten sisällön sääntelyä ehdotettaisiin rajattavan siten, että suositusten tulisi perustua 1 ja 2 momentissa säädettyyn neuvottelujen tarkoituksesta ja sisällöstä ja niiden tulisi olla sellaisia, joilla edistetään hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että kyse olisi aina hyvinvointialuekohtaisesti tarkastelluista suositus- ja toimenpidetarpeista ja ne olisi kiinteästi sidoksissa käsitykseen kunkin alueen tilanteesta ja muutostarpeista. Sinänsä suositusten juridiseen velvoittavuuteen ei puututtaisi. Pykälän 4 momentti vastaisi sisällöllisesti voimassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 4 momentin ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 4 momentin sääntelyä. Pykälän 5 momentti vastaisi sisällöllisesti voimassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 5 momentin ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 5 momentin sääntelyä. Pykälän 6 momentti vastaisi sisällöllisesti voimassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 6 momentin sääntelyä.

Kainuun hyvinvointialueen lausunto:

Kainuun hyvinvointialue kannattaa ministeriöiden ja hyvinvointialueiden neuvotteluja koskevien säännösten kokoamista hyvinvointialuelakiin. Kainuun hyvinvointialue pitää kuitenkin tärkeänä, että voimassa olevan sääntelyn taustalla oleva tarkoitus ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön edistämisestä ja siitä, että neuvottelut olisivat osa ministeriöiden ja hyvinvointialueiden vuoropuhelua, jonka perusteella toimintaa voitaisiin kehittää yhteisymmärryksessä ja eri alueilta saatuja kokemuksia hyödyntäen, säilytetään ennallaan. Kainuun hyvinvointialue ilmaisee huolensa siitä, että ehdotuksen sanamuoto painottaa yksisuuntaisen ohjauksen merkitystä. Kainuun hyvinvointialue katsoo, että vuoropuhelun ja kahdensuuntaisen neuvottelun merkityksen korostaminen pykälässä toteuttaisi paremmin neuvottelujen tarkoitusta ja tavoitteita.

KAINUUN HYVINVOINTIALUE

aluehallitus

Kajaanissa 13. päivänä marraskuuta 2023